

การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
จังหวัดนครนายก*

MANAGING THE LANDSCAPE OF THE LAO WIANG COMMUNITY TO BECOME
A CULTURAL TOURIST DESTINATION NAKHON NAYOK PROVINCE

สุริยะ มาตรฐาน, พระมหาธงชัย สุนทรจาโร

Suriya Matham, Phramaha Thongchai Sundarācāro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

Corresponding Author E-mail: Suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการจัดการภูมินิเวศ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงาน PDCA กับการจัดการภูมินิเวศ 3. นำเสนอแนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก การวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร คือ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนลาวเวียง จังหวัดนครนายก จำนวน 395 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) 2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการ PDCA กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.951^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียง พบว่าการบูรณาการ PDCA ช่วยให้การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงมีโครงสร้างชัดเจนสามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดการพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมต่อการพักผ่อน ส่งเสริมการพัฒนาที่พักที่เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ จัดอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ดึงดูด กิจกรรมเชิงประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการในพื้นที่เมืองใหญ่เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ได้แก่ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถานศึกษา 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด ได้แก่ พัฒนาสื่อภาษาต่างประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โปรโมตผ่านผู้มีอิทธิพลออนไลน์หรือการทำโปรโมชันท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การจัดการภูมินิเวศ; ชุมชนลาวเวียง; แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research article aims to 1. Study the level of landscape management. 2. Study the relationship between PDCA management principles and landscape management. 3. Present guidelines for landscape management of Lao Wiang community to be a cultural tourism destination in Nakhon Nayok Province. The research used a mixed-methods method. The population was 395 people in the Lao Wiang community, Nakhon Nayok Province. Data were analyzed by finding frequencies, percentages, means, and standard deviations. Hypotheses were tested using Pearson's correlation coefficient. Qualitative research used in-depth interviews with 12 people. Descriptive data analysis was used. The research results found that:

1. The overall level of Lao Wiang community landscape management is at a high level ($\bar{x}=4.35$). 2. The result of the relationship analysis between PDCA management principles and the overall Lao Wiang community landscape management is at a very high level ($r=0.951^{**}$). Therefore, the research hypothesis is accepted. 3. The Lao Wiang community landscape management approach found that PDCA integration helps the Lao Wiang community landscape management to have a clear structure and can be continuously developed, namely 1) Infrastructure that supports tourism, including managing the area to be suitable for relaxation and promoting the development of accommodations that fit with local culture. 2) Community participation, including organizing training for villagers on tourist services. 3) Public relations promotion, including creating attractive public relations media, organizing public relations activities, and organizing exhibitions in major cities to invite tourists. 4) Networking, including coordinating with various agencies, such as government agencies, NGOs, or educational institutions. 5) Communication and marketing development, including developing media in foreign languages to support foreign tourists, promoting through online influencers, or conducting tourism promotions.

Keywords : Ecological management; Lao Wiang community; Cultural tourism

บทนำ

ชุมชนลาวเวียงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมายาวนานในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดนครนายก ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา และวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น องค์ประกอบทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้า การละเล่นพื้นบ้าน หรืออาหารพื้นถิ่น ล้วนสะท้อนอัตลักษณ์อันโดดเด่นและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างยิ่ง ชุมชนลาวเวียงในนครนายกจึงเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์มีชีวิตที่ควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ ในปัจจุบันแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับชุมชน การนำเสนอความโดดเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียงให้เป็นที่รู้จักจึงเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความยั่งยืน อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการภูมิเนเวศอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติทางกายภาพ ชีวภาพ และวัฒนธรรม เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมดุล ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และไม่ทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเลือนหายไป การจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครนายกนั้น มีปัญหาและความท้าทายหลายประการ ซึ่งมักเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา นี่คือการประเด็นหลักๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การขาดองค์ความรู้ และทักษะของคนในท้องถิ่น การบริหารจัดการท่องเที่ยว ชุมชนอาจขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เช่น การตลาด การจัดการนักท่องเที่ยว การสร้างประสบการณ์ที่ดี การบริการจัดการโฮมสเตย์ หรือการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน การสืบสานภูมิปัญญา บางชุมชนอาจยังไม่ตื่นตัวหรือเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวมากนัก ทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการดูแลรักษายังไม่เพียงพอ ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง ข้อมูลไม่เพียงพอ การขาดป้ายบอกทางที่เป็นมาตรฐาน หรือข้อมูลข่าวสารสำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่หลากหลายและไม่เพียงพอ อาจทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงและเข้าใจแหล่งท่องเที่ยวได้ยาก สาธารณูปโภคไม่รองรับ ข้อจำกัดด้านสาธารณูปโภค เช่น การจัดการขยะที่ไม่เพียงพอ หรือคุณภาพของแหล่งน้ำที่อาจลดลง หากมีการล้นไหลของนักท่องเที่ยวจำนวนมากโดยไม่มีจัดการที่ดี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลแก่ท่องเที่ยวยังทำงานไม่เข้มแข็งหรือมีข้อมูลน้อย ทำให้ไม่สามารถให้การสนับสนุนนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก, 2568)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะนำหลักการทางรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ที่เปลี่ยนจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้เอื้ออำนวยให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ธรรมชาติภาพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การดำเนินการในลักษณะนี้จะช่วยให้มั่นใจได้ว่าการพัฒนาจะไม่เพียงนำมาซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงาน PDCA กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก”

1. รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
2. ประชากร (Population) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในพื้นที่ชุมชนลาวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จำนวน 30,711 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ 395 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูปหรือคน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์
5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ที่เนื้อหาเชิงพรรณนา พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พิจารณาเป็นภาพรวมและรายด้าน
- ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม

(n=395)

การจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม จังหวัดนครนายก	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว	4.37	0.45	มาก
2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.35	0.44	มาก
3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์	4.32	0.50	มาก
4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย	4.37	0.47	มาก
5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด	4.34	0.51	มาก
ภาพรวม	4.35	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.47) รองลงมา คือ ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.50) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการการจัดการ PDCA กับการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการการจัดการ PDCA กับการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามตารางดังนี้

(n = 395)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (p)					
	ด้านโครงสร้าง พื้นฐานที่เอื้อต่อ การท่องเที่ยว	ด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน	ด้านการส่งเสริมการ ประชาสัมพันธ์	ด้านการจัดทำระบบ เครือข่าย	ด้านพัฒนาการ สื่อสารและ การตลาด	ภาพรวม
ด้านการวางแผน	0.581**	0.480**	0.447**	0.498**	0.400**	0.724**
ด้านการปฏิบัติตามแผน	0.541**	0.487**	0.481**	0.488**	0.416**	0.754**
ด้านการตรวจสอบ	0.597**	0.582**	0.513**	0.484**	0.545**	0.775**
ด้านการปรับปรุงการ ดำเนินการ	0.429**	0.475**	0.512**	0.562**	0.467**	0.747**
ภาพรวม	0.657**	0.622**	0.604**	0.629**	0.564**	0.951**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2 tailed)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการการจัดการ PDCA กับการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม พบว่า

- 1) หลักการบริหารจัดการ PDCA โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.951^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย
- 2) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.724^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย
- 3) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการปฏิบัติตามแผน มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.754^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย
- 4) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.775^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย
- 5) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการปรับปรุงการดำเนินการ มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.747^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. นำเสนอแนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า การบูรณาการ PDCA ช่วยให้การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงมีโครงสร้างชัดเจน สามารถปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องได้ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและยั่งยืนในจังหวัดนครนายก ได้ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ พัฒนาเส้นทางคมนาคม ปรับปรุงถนนหนทางให้สะดวกต่อการเดินทางและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนนภายในหมู่บ้านและทางเข้าชุมชน จัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว จุดบริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสะอาด และพื้นที่จอดรถ พัฒนาแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมจัดการพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมต่อการพักผ่อน เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น สนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์ ส่งเสริมการพัฒนาที่พักในรูปแบบที่เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมบทบาทของคนในชุมชน ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การจัดงานเทศกาลวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือการสาธิตงานฝีมือ สนับสนุนการรวมกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มชาวบ้านที่ผลิตงานฝีมือ การจัดตั้งกลุ่มต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือกลุ่มไกด์ท้องถิ่น อบรมความรู้ จัดอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว มาตรฐานความสะอาด และการสื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐาน 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ พัฒนาเนื้อหาประชาสัมพันธ์ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ดึงดูด เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือวิดีโอ ใช้สื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนลาวเวียง จัดกิจกรรมเชิงประชาสัมพันธ์ เช่น การจัดนิทรรศการในพื้นที่เมืองใหญ่เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ได้แก่ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถานศึกษา เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น สร้าง

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่เชื่อมชุมชนลาวเวียงกับพื้นที่ใกล้เคียง สร้างพันธมิตรในภาคธุรกิจ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร หรือบริษัททัวร์ 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด ได้แก่ พัฒนาสื่อภาษาต่างประเทศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ใช้แนวทางการตลาดแบบเชิงรุก เช่น การโปรโมตผ่านผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (influencers) หรือการทำโปรโมชันท่องเที่ยว ส่งเสริมสินค้าและบริการท้องถิ่น เช่น การจัดจำหน่ายสินค้า OTOP หรือบริการเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ สร้างกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด แสดงให้เห็นว่า การสร้างระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียง ผู้นำชุมชนควรมีความกระตือรือร้นและมีความสามารถในการสื่อสาร โดยเฉพาะในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและข่าวสารที่สำคัญกับชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงระหว่างชุมชนในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้เติบโตและพัฒนาไปอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันเอกหญิง พัชร์ศศิ เรืองมณีญาติ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า โดยภาพรวมการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับ ดังนี้ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน มีความน่าสนใจและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รองลงมา คือ การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าของ EEC ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ อันดับ 3 คือการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยพัฒนาทักษะทางอาชีพให้แก่บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการพัฒนาระบบขนส่งทั้งขนส่งสาธารณะ ระบบราง และเครื่องบินให้มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชมี อ่อนปรีดา (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม” พบว่า 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านการสร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการพัฒนากลไกการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้า ศักยภาพบุคลากรและการบริการด้านการท่องเที่ยว ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการการจัดการ PDCA กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า หลักการการจัดการ PDCA โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.951^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าการสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนในระยะยาวๆ ด้วยความร่วมมือและความเข้าใจในความสำเร็จของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนี้ จึงต้องตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติสอดคล้องกับหลักการ วัฒนธรรม ประเพณีและรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชนิภา อินทสุวรรณ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยที่สำคัญ คือ ด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยว สินค้า และบริการที่ได้มาตรฐาน สถานที่ท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร มีถนนเพื่อการคมนาคมที่สะดวกสบาย และปลอดภัย ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยว มีการให้บริการและคำแนะนำที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ด้านการสร้างความสมดุลให้การท่องเที่ยว มีการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

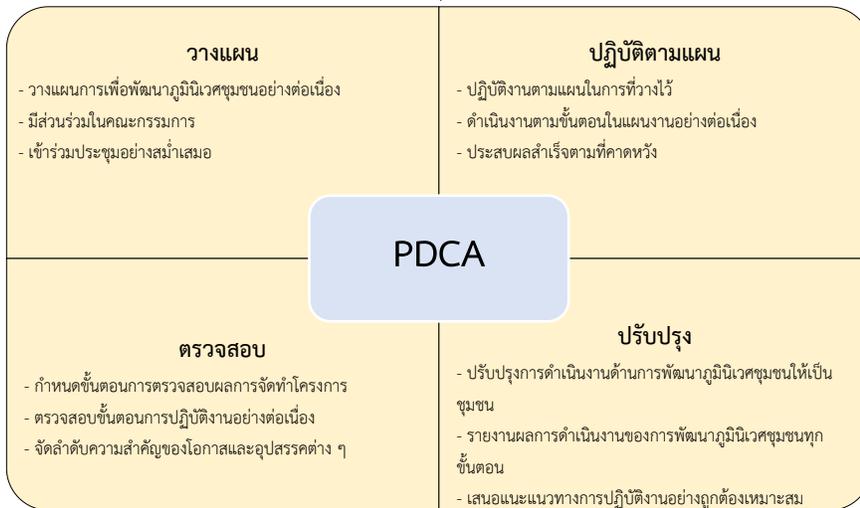
3. แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักการการจัดการ PDCA ประกอบด้วย Plan DO Check Act + การอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียง ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การจัดทำระบบเครือข่าย พัฒนาการสื่อสารและการตลาด) = แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติยา พรหมกัลป์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาทเป็นส่วนสนับสนุนให้การจัดการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างมาก แต่ขณะเดียวกันพบว่าหากเป็นปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์สูงกว่าอิทธิพลทางอ้อม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและการตลาดเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์ แต่เครื่องมือเป็นเพียงแค่องค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น การที่จะทำให้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรวัฒน์ เสสบุญญ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย 1) ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชน 2) ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิต ของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำ หลักสูตร 4) ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกใน การให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน 5) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรักและหวงแหนวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น 6) ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารย ธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา 7) ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับ ของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก				
โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว <ul style="list-style-type: none"> - มีถนนและเส้นทางเข้าถึงชุมชนที่สะดวก ปลอดภัย - มีร้านค้า ร้านอาหาร คาเฟ่ที่นำเสนออาหารและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น - มีการจัดทำป้ายบอกทาง แผนที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสวยงาม - ติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างความอุ่นใจให้กับนักท่องเที่ยว - สร้างศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว 	การมีส่วนร่วมของชุมชน <ul style="list-style-type: none"> - มีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรม - มีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น - สนับสนุนให้ชุมชนนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ - ให้ความรู้ ฝึกอบรมคนในชุมชนให้เป็นผู้ดูแล 	ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ <ul style="list-style-type: none"> - มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเวียง - มีการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การแสดงศิลปะพื้นบ้าน การสาธิตงานหัตถกรรม และการจัดงานประเพณีท้องถิ่น - มีการสร้างวิดีโอโปรโมทหรือสารคดีสั้นที่เน้นเอกลักษณ์ของชุมชน - สร้างสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น วิดีโอสั้น ภาพถ่ายสวยๆ หรือบทความที่เล่าเรื่องราวของชุมชน - เชิญสื่อต่างๆ หรืออินฟลูเอนเซอร์ด้านการท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมชุมชน 	จัดทำระบบเครือข่าย <ul style="list-style-type: none"> - มีการใช้สื่อออนไลน์และเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว - การร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ - มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เชื่อมโยงกับชุมชน เพื่อเรียนรู้แนวทางการพัฒนา - สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงชุมชนลาวเวียงเข้ากับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงในจังหวัด - สร้างระบบข้อมูลสมาชิกในชุมชน 	พัฒนาการสื่อสารและการตลาด <ul style="list-style-type: none"> - มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชน - มีการทำแบรนด์ชุมชนสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว และประเพณีที่น่าสนใจ - มีแอปพลิเคชันท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของชุมชนได้ง่ายขึ้น - จัดทำเนื้อหาที่น่าสนใจเพื่อให้คนภายนอกรับรู้ถึงคุณค่าและเสน่ห์ของวิถีชีวิตชาวลาวเวียง - รวบรวมคำชื่นชมและรีวิวดี ๆ จากนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาใช้ในการ

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายว่า แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า การบูรณาการ PDCA ช่วยให้การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงมีโครงสร้างชัดเจนสามารถปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องได้ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและยั่งยืน คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดการพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมต่อการพักผ่อน เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น สนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์ ส่งเสริมการพัฒนาที่พักในรูปแบบที่เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มต้อนรับ

นักท่องเที่ยว หรือกลุ่มไกด์ท้องถิ่น อบรมความรู้ จัดอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว มาตรฐานความสะอาด และการสื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐาน 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ดึงดูด เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือวิดีโอ ใช้สื่อออนไลน์ สร้างเพจเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนลาวเวียง จัดกิจกรรมเชิงประชาสัมพันธ์ เช่น การจัดนิทรรศการในพื้นที่เมืองใหญ่เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ได้แก่ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถานศึกษา 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด ได้แก่ พัฒนาสื่อภาษาต่างประเทศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติใช้แนวทางการตลาดแบบเชิงรุก เช่น การโปรโมตผ่านผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (influencers) หรือการทำโปรโมชันท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์และทรัพยากรของชุมชนลาวเวียง โดยมีเป้าหมายในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
2. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร่วมกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ร่วมกันพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชนควรบริหารจัดการสถานที่นั้นชุมชนจำเป็นต้องบริหารจัดการตามหลัก 5 ส ได้แก่ สะอาด ไม่มีขยะ ไม่สกปรก ไฟฟ้าสว่างทั่วถึง ไม่มีมดแมลง และปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว เย็นสบาย ถูกต้องตามสุขลักษณะ ปราศจากสิ่งปฏิกูล ปลอดภัยและคนในชุมชนสุขภาพดี มีระเบียบวินัย
2. ผู้นำชุมชนต้องสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชน สร้างอุปนิสัยที่ดี แบ่งงานกันทำอย่างชัดเจนและสร้างความเข้าใจในความสำคัญของการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องกลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงสู่การปฏิบัติในเชิงสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม
2. ควรศึกษาระดับความคิดเห็นของบุคลากรในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในจังหวัดนครนายก เพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นของบุคลากรว่าเป็นอย่างไรเพื่อพัฒนาการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและนำผลการวิจัยที่ได้นำไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กชนิกา อินทสุวรรณ์. (2564). รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการ บูรณาการหลัก พุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรวัฒน์ เสสบุญโญ. (2564). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พันเอกหญิง พัชร์ศศิ เรืองมณีญาติ. (2566). การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดย การประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตติยา พรหมกัลป์. (2562). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครสวรรค์ (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัศมี อ่อนปรีดา. (2558). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรม ราชูปถัมภ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก. (2568). วัฒนธรรมและประเพณีของชาวลาวเวียง. สืบค้น 20 สิงหาคม 2568, จาก <https://nakhonnayok.m-culture.go.th/th/db>